

Arolygiaeth Ei Fawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru
His Majesty's Inspectorate for Education and Training in Wales

Adroddiad ar

Ysgol Penllwyn

**Capel Bangor
Aberystwyth
Ceredigion
SY23 3LP**

Dyddiad yr arolygiad: Medi 2022

gan

Estyn, Arolygiaeth Ei Fawrhydi dros Addysg

a Hyfforddiant yng Nghymru

Ynglŷn ag Ysgol Penllwyn

Enw'r darparwr	Ysgol Penllwyn
Awdurdod lleol	Cyngor Sir Ceredigion
Iaith y darparwr	Cymraeg
Math o ysgol	Cynradd
Cymeriad crefyddol	
Nifer y disgyblion ar y gofrestr	45
Nifer y disgyblion o oedran ysgol statudol	39
Nifer mewn dosbarthiadau meithrin (os yw'n berthnasol)	
Nifer yn y chweched dosbarth	
Canran y disgyblion o oedran ysgol statudol sy'n gymwys ar gyfer prydau ysgol am ddim, dros gyfartaledd o dair blynedd (Canran cenedlaethol y disgyblion sy'n gymwys am brydau ysgol yn y sector Cynradd dros y tair blynedd diwethaf yw 23.0%)	4.5%
Canran y disgyblion oedran ysgol statudol sydd ag anghenion addysgol arbennig (a) (Canran cenedlaethol y disgyblion sydd ag anghenion addysgol arbennig yn y sector Cynradd yw 16.1%)	15.4%
Canran y disgyblion sy'n siarad Cymraeg yn y cartref	56.4%
Canran y disgyblion sy'n siarad Saesneg fel iaith ychwanegol	
Dyddiad y penodwyd y pennaeth	Ebrill 2016
Dyddiad yr arolygiad Estyn blaenorol (os yw'n berthnasol)	01/03/2013

Daw'r data hwn o ddata mwyaf diweddar y Cyfrifiad Ysgol Blynyddol ar Lefel Disgybl. Efallai y byddant ychydig yn wahanol i'r hyn a arsylwyd yn ystod yr arolygiad.

Mae gwybodaeth ychwanegol ar gael o wefan Llywodraeth Cymru, Fy Ysgol Leol: [Fy Ysgol Leol \(gov.wales\)](https://gov.wales)

- a. Mae'r term 'anghenion addysgol arbennig' yn cael ei ddefnyddio i ddisgrifio disgyblion sydd ar gofrestr AAA yr ysgol.

Trosolwg

Mae Ysgol Penllwyn yn ysgol wledig sydd â naws gartrefol a chroesawgar yn perthyn iddi. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd cadarn yn ystod eu hamser yno. Mae'r holl staff yn cyfrannu at greu a chynnal ethos Cymreig lle mae bron bob disgybl yn falch o siarad Cymraeg. Mae lleiafrif o ddisgyblion ar draws yr ysgol yn dueddol o siarad Saesneg â'u cyfoedion mewn sefyllfaoedd anffurfiol.

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn caffael ystod o fedrau llythrennedd a rhifedd addas, ac yn eu cymhwyso'n llwyddiannus mewn gweithgareddau ar draws y cwricwlwm. Er hyn, mae ychydig o'r gweithgareddau ysgrifennu sy'n cael eu darparu ar gyfer y disgyblion hynaf yn rhy gyfyngedig, sydd yn ei dro yn arafu eu cynnydd a'u gallu i weithio'n gynyddol rhydd ac estynedig. Ar y cyfan, maent yn datblygu eu medrau digidol yn briodol, er nad yw'r disgyblion hynaf yn cyflawni hyd orau eu gallu bob tro.

Mae gan athrawon berthynas waith gynhyrchiol gyda disgyblion. At ei gilydd, maent yn darparu gwarsi difyr ar gyfer disgyblion, sydd yn eu hysgogi i fwynhau ystod addas o weithgareddau. Fodd bynnag, nid ydynt yn sicrhau bod yr holl ddisgyblion yn barod i ddysgu ar gychwyn sesiynau. O ganlyniad, mae ychydig iawn o'r plant hynaf yn amharu ar lif gwarsi. Mae disgyblion yn dechrau gwneud penderfyniadau am yr hyn y maent yn ei ddysgu. Fodd bynnag ar y cyfan, nid yw disgyblion, gan gynnwys y rhai sydd yn aelodau o bwyllgorau fel y cyngor ysgol, yn dylanwadu'n gyson ar waith yr ysgol.

Mae athrawon yn darparu amrywiaeth eang o gyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion gystadlu yn y gymuned leol, er enghraifft wrth iddynt gymryd rhan mewn twrnameintiau chwaraeon, sioeau lleol ac eisteddfodau.

Mae Ysgol Penllwyn wedi ei ffedereiddio gydag Ysgol Penrhyn-coch. Mae'r pennaeth, sydd yn gweithio ar draws y ddau safle, yn ymgorffori'r arwyddair 'gyda'n gilydd, gallwn lwyddo'. Er bod gan yr ysgolion eu cymunedau unigryw, maent hefyd yn ymfalchïo yn y ffaith eu bod yn rhan o un ffederasiwn, ac yn cynnal gweithgareddau ar y cyd ar gyfer disgyblion a rhieni yn rheolaidd.

Argymhellion

- A1 Sicrhau bod disgwyliadau athrawon yn ddigon uchel i gefnogi'r holl ddisgyblion i gyflawni hyd eithaf eu gallu
- A2 Datblygu medrau dysgu annibynnol disgyblion, gan gynnwys eu gallu i wneud dewisiadau ynglŷn â'u dysgu, gwella gwaith eu hunain, a dylanwadu ar waith yr ysgol

Beth sy'n digwydd nesaf

Bydd yr ysgol yn llunio cynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r argymhellion o'r arolygiad.

Prif ganfyddiadau

Dysgu

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn dechrau'r ysgol gydag ystod briodol o fedrau cyfathrebu a chymdeithasol. Wrth iddynt symud drwy'r ysgol, mae'r rhan fwyaf yn ffynnu, yn gwneud cynnydd da ac yn caffael y medrau, y wybodaeth a'r ddealltwriaeth i symud ymlaen â'u dysgu o'u mannau cychwyn yn llwyddiannus.

Mae'r rhan fwyaf o'r disgyblion ieuengaf yn gwrando ar gyfarwyddiadau oedolion ac yn magu hyder wrth gyfathrebu yn ystod eu gweithgareddau dysgu a chwarae. Maent yn gwrando ar ei gilydd yn dda ac yn cymryd eu tro i siarad. Maent yn awyddus i siarad am yr hyn y maent yn ei wneud, er enghraifft wrth benderfynu pa gynhwysion sydd eu hangen i goginio cacennau bach. Mae llawer o'r disgyblion hynaf yn mwynhau ymuno â thrafodaethau ac yn siarad yn synhwyrol am faterion cyfoes, fel rhyfel yr Wcrain. Maent yn hyderus i baratoi a chyflwyno gwybodaeth i'w gyflwyno i eraill, er enghraifft wrth greu clip fideo yn efelychu rhaglen deledu cyfoes, ac ychwangeu troslais yn effeithiol.

Ar draws yr ysgol, mae disgyblion wir yn mwynhau ac yn ymgolli mewn ystod dda o destunau darllen. Mae'r disgyblion ieuengaf yn gwrando ar ac yn ailadrodd storïau syml, fel Yr Iâr Fach Goch yn briodol. Erbyn Blwyddyn 2, mae llawer yn darllen gyda chywirdeb a rhuglder priodol. Mae gan y rhan fwyaf ddealltwriaeth ddefnyddiol o synau a chyfuniadau ffonig. Mae'r rhan fwyaf o'r disgyblion hynaf yn darllen yn hyderus yn y ddwy iaith. Maent yn talu sylw gofalus i farciau atalnodi ac yn newid goslef llais er mwyn creu effaith wrth ddarllen sgwrs gwahanol gymeriadau mewn nofel. Maent yn adeiladu yn effeithiol ar eu medrau wrth ddarllen sgrïpt am y Samariaid Trugarog gan ddynwared cymeriadau tra'n actio'r sgrïpt yn hyderus. O fewn gwersi, mae llawer o ddisgyblion yn fodlon cymhwyso geirfa newydd maent wedi ei chaffael mewn gweithgareddau darllen yn gynyddol hyderus ar lafar ac yn eu gwaith ysgrifenedig.

Ar y cyfan, mae disgyblion yn datblygu eu medrau ysgrifennu yn llwyddiannus. Mae'r disgyblion ieuengaf yn dechrau cofnodi geiriau a brawddegau wrth chwarae gêm, gan ysgrifennu'n gynyddol hyderus. Wrth iddynt ddatblygu eu medrau, mae'r disgyblion hyn yn trefnu eu gwaith mewn paragraffau ac yn defnyddio marciau atalnodi yn gywir, gan amlaf. Maent yn ysgrifennu mewn ystod amrywiol o ffurfiau a dibenion, er enghraifft wrth ysgrifennu llythyr perswâd er mwyn cynnal cystadlaethau pêl-droed ar y cyd rhwng ysgolion y ffederasiwn. Ar frig yr ysgol, mae'r disgyblion mwyaf abl yn ysgrifennu i safon uchel gan ddefnyddio brawddegau cynyddol gymhleth, geirfa gyfoethog ac adferfau amrywiol i gyfoethogi eu gwaith. Er hyn, ar adegau, mae'r gorddefnydd o ganllawiau ysgrifennu a thafleuni gwaith yn cyfyngu ar gyfleoedd i ddisgyblion ysgrifennu'n gynyddol rhydd ac annibynnol. Mae hyn yn llesteirio gallu ychydig o ddisgyblion i ddatblygu eu medrau ysgrifennu hyd eithaf eu gallu, yn gyffredinol.

Mae llawer o disgyblion yn datblygu eu medrau mathemategol a rhifedd yn briodol. Mae'r disgyblion ieuengaf yn cyfrif yn gywir hyd at 10 ac yn dechrau adnabod patrymau rhif wrth adio neu dynnu rhifau. Mae medrau pwysu a mesur disgyblion yn datblygu'n dda, er enghraifft wrth gyfrifo cynhwysedd cwpanau a gwrthrychau

gwahanol gan ddefnyddio unedau safonol cywir. Ar draws yr ysgol, mae medrau trin arian llawer o ddisgyblion yn datblygu'n gyson. Mae rhan fwyaf o'r disgyblion hynaf yn cymhwyso eu medrau rhifedd yn effeithiol, er enghraifft wrth gyfrifo costau bwyd fel rhan o'u gwaith ynglŷn â chynyrchwyr bwyd lleol. Yn ogystal, pan mae disgyblion yn cael cyfleoedd i gymhwyso eu medrau rhifedd ar draws y mesydd dysgu, mae llawer yn cylfawni'n dda.

O gychwyn yn yr ysgol, mae bron bob disgybl yn datblygu medrau digidol gwerthfawr. Maent yn defnyddio offer digidol yn annibynnol ac yn cyrchu ystod o apiau yn fedrus, fel gemau sillafu a mathemateg, i'w helpu i ddysgu. Er enghraifft, maent yn defnyddio llechen i gael mynediad at weithgareddau dysgu, ac maent yn rhaglennu tegau yn llwyddiannus i lywio ar hyd llwybr penodol fel rhan o'u gwaith ar yr lâr Fach Goch. Ar frig yr ysgol, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn hyderus wrth greu, golygu a threfnu gwaith wrth ddefnyddio ystod o feddalwedd. Mae'r rhan fwyaf yn defnyddio technegau ymchwilio cywrain ar gyfer chwilota am wybodaeth benodol ar y we. Mae'r disgyblion hynaf yn datblygu i fod yn gynyddol hyderus wrth ddefnyddio bas data, er enghraifft wrth greu ac ymholi ynglŷn â thymheredd gwledydd a dinasoedd, gan greu graffiau er mwyn cyflwyno'r wybodaeth. Er hyn, nid yw'r disgyblion hynaf yn datblygu'r ystod lawn o fedrau digidol ar draws y meysydd dysgu.

Mae medrau creadigol y disgyblion ieuengaf yn datblygu'n briodol. Maent yn awyddus i drafod siapiau maent wedi eu creu o glai, ac yn awyddus i ychwanegu manylder addas i'w cynnyrch. Ar frig yr ysgol, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu eu medrau creadigol yn fuddiol, er enghraifft wrth greu darnau o gelf amgylcheddol wrth efelychu gwaith artist gan ddefnyddio deunyddiau naturiol i wneud partymau deniadol.

Lles ac agweddau at ddysgu

Mae bron bob disgybl yn teimlo'n hapus yn yr ysgol ac yn siarad yn frwd am eu profiadau dysgu. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn mwynhau ac yn falch i fod yn aelod o gymuned yr ysgol, ac yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi gan oedolion. Ar draws yr ysgol, mae gan ddisgyblion berthynas gadarnhaol ag oedolion. Mae'r disgyblion yn dangos parch at ei gilydd ac yn estyn croeso cynnes i ymwelwyr. Ar y cyfan, mae llawer o ddisgyblion yn datblygu agweddau cadarnhaol at ddysgu ac yn dangos diddordeb yn eu gwaith. Maent yn cydweithio'n llwyddiannus mewn parau ac mewn grwpiau ac yn cynnig cymorth i'w gilydd, pan fo angen. Ar frig yr ysgol, nid yw ychydig o ddisgyblion yn canolbwyntio ar eu dysgu am gyfnodau estynedig, ac o ganlyniad, maent yn amharu ar lif gwersi.

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwerthfawrogi ac yn parchu cyfraniadau eu cyfoedion ac yn ymateb yn gadarnhaol i adborth gan eraill, yn gyffredinol. Maent yn gwneud defnydd rhagweithiol o 'Walieu Weithio' er mwyn eu cefnogi i gyflawni gweithgareddau. Maent yn dangos diddordeb yn eu gwaith, yn enwedig pan gaiff ei deilwra i gyd-fynd â'u diddordebau, er enghraifft wrth ddilyn llwyddiant Delyth y Ddafad mewn sioeau amaethyddol lleol. Mae llawer o ddisgyblion yn canolbwyntio ar dasgau am gyfnodau estynedig. Fodd bynnag, ar brydiau, mae ychydig o ddisgyblion yn rhy barod i ofyn am gymorth oedolion yn hytrach na dyfalbarhau wrth wynebu anawsterau. O ganlyniad, nid ydynt yn datblygu eu medrau dysgu annibynnol yn ddigon cadarn.

Mae llawer o ddisgyblion yn dangos parodrwydd i ymgymryd â rolau arweinyddiaeth fel dewiniaid digidol, a bod yn aelodau o'r grŵp Cymry i'r carn a llysgenhadon yr ysgol. Yn sgil y cyfrifoldebau hyn, maent yn cymryd eu dyletswyddau o ddifri. Maent yn dechrau dylanwadu ar waith yr ysgol, er enghraifft wrth wneud cais llwyddiannus i'r awdurdod lleol am arian i fuddsoddi mewn gemau bwrdd i hybu'r defnydd o'r Gymraeg. Fodd bynnag, ar y cyfan, nid ydynt yn cael digon o gyfleoedd i ddylanwadu ar drefniadau'r ysgol.

Mae disgyblion yn teimlo'n ddiogel yn yr ysgol. Mae ganddynt ddealltwriaeth gadarn o sut i gadw'n ddiogel ar-lein ac maent yn gwybod at bwy i droi am gyngor petai rhywbeth yn eu poeni. Mae gan bron bob disgybl ddealltwriaeth gadarn o fwyta ac yfed yn synhwyrol. Yn ogystal, maent yn gwerthfawrogi sesiynau rheolaidd i weithio yng ngardd yr ysgol ac i gymryd rhan mewn gwersi addysg gorfforol.

Addysgu a phrofiadau dysgu

Mae arweinwyr a staff ysgolion y ffederasiwn yn cydweithio'n strategol i ddylunio a gweithredu cwricwlwm sy'n cyfateb i egwyddorion ac ethos y Cwricwlwm i Gymru. Maent yn darparu cwricwlwm pwrpasol, sy'n ymateb yn benodol i gyd-destun yr ysgol a'i chymuned leol. Er enghraifft, fel rhan o brosiect ar Sioe Aberystwyth, mae disgyblion yn manteisio ar gyfleoedd i greu a gwerthu eu crefftau wrth godi arian i'r ysgol.

Mae athrawon a staff ar draws y ffederasiwn yn darparu cyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion ddatblygu medrau gwranddo a siarad Cymraeg. Er enghraifft, fel rhan o'r prosiect 'Ein Cynefin', mae disgyblion yn creu podlediadau sy'n cynnwys hanes yr eisteddfod genedlaethol. Er hyn, mae lleiafrif y disgyblion yn troi i siarad Saesneg, er enghraifft wrth sgwrsio â'u cyfoedion mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol, yn enwedig ar frig yr ysgol. Mae athrawon yn codi ymwybyddiaeth disgyblion o ieithoedd rhyngwladol yn llwyddiannus. Er enghraifft, yn ddiweddar, mae'r disgyblion hynaf yn dwysâu eu dealltwriaeth o ieithoedd rhyngwladol wrth ddechrau dysgu Ffrangeg a Pwyleg. O ganlyniad, mae disgyblion yn dangos chwilfrydedd tuag at ddatblygu medrau ieithyddol ac yn datblygu goddefgarwch at ddiwylliannau eraill.

Mae gan staff berthnasoedd gwaith cadarnhaol â disgyblion sy'n eu cymell i ddysgu mewn amgylchedd dysgu cynhwysol. Yn gyffredinol, mae athrawon yn rheoli ymddygiad disgyblion yn dda ac yn trin bob un yn gyfartal a chyda parch. Ar draws yr ysgol, mae cymorthyddion yn cefnogi athrawon yn effeithiol i ddatblygu medrau disgyblion. Lle mae'r addysgu ar ei orau, mae athrawon yn cynllunio'n fwiadus i sicrhau bod gwersi'n ddiddorol ac ysgogol. Yn yr achosion hyn, mae'r athrawon yn rhannu amcanion yn glir ac yn defnyddio ystod o ddulliau ac adnoddau pwrpasol i ddatblygu medrau, gwybodaeth a dealltwriaeth llawer o'r disgyblion. Maent yn sicrhau bod disgyblion yn ymgolli yn eu dysgu ac yn canolbwyntio ar dasgau, ac yn cydweithio'n gyson â'u cyfoedion er mwyn cyflawni hyd eithaf eu gallu. Fodd bynnag, nid yw ychydig o athrawon yn darparu cyfleoedd bwriadus i ddisgyblion ddatblygu medrau dysgu annibynnol yn ddigon cyson. Er enghraifft, mae'r disgyblion hyn yn orddibynnol ar ganllawiau ysgrifennu sy'n cyfyngu ar eu gallu i ysgrifennu'n gynyddol rhydd ac estynedig.

Mae athrawon yn asesu cynnydd disgyblion yn barhaus o fewn y gwersi ac yn cynnig adborth llafar er mwyn eu cynorthwyo i wella safon eu gwaith. Mae arweinwyr ac

athrawon yn cynnal trafodaethau ar y cyd yn gyson i drafod cynnydd medrau disgyblion. Yn yr arfer orau, mae staff yn defnyddio'r wybodaeth yn bwrpasol ac yn addasu'r ddarpariaeth i gefnogi disgyblion i wneud cynnydd adeiladol yn eu medrau. Fodd bynnag, nid yw'r adborth bob tro'n darparu digon o arweiniad i ddisgyblion i wybod beth i'w wneud i wella eu gwaith a sut, yn enwedig eu gwaith ysgrifennu estynedig.

Mae staff yn darparu cyfleoedd niferus i ddisgyblion gystadlu mewn amrediad eang o gystadlaethau chwaraeon, yn ogystal â chyfleoedd buddiol iddynt gymryd rhan mewn gweithgareddau yn y gymuned leol. Er enghraifft, mae'r disgyblion yn manteisio ar y cyfle i redeg yn y ras hwyl leol, ac mae'r disgyblion hynaf yn cael cyfleoedd i wersylla. Mae staff yn darparu ystod gwerthfawr o glybiau allgyrsiol, er enghraifft clwb hoci. O ganlyniad, mae disgyblion yn datblygu agweddau positif at gadw'n iach.

Gofal, cymorth ac arweiniad

Mae'r staff yn trin disgyblion gyda pharch ac mae'r ethos gofalgar yn treiddio drwy'r ysgol. Mae lles disgyblion wedi bod yn flaenoriaeth amlwg yn ystod y pandemig, ac yn parhau i fod yn agwedd flaenllaw o waith y ffederasiwn.

Mae'r ysgol yn darparu cymorth dysgu effeithiol ar gyfer disgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY). Mae athrawon a chymorthyddion yn defnyddio amrywiaeth dda o dechnegau gwahanol i gefnogi'r disgyblion. Mae'r ddarpariaeth yn cynnwys cyfleoedd buddiol i ddisgyblion ar draws yr ysgol ddatblygu medrau darllen mewn grwpiau gyda chefnogaeth bellach. Mae staff yn cefnogi anghenion emosiynol, iechyd a chymdeithasol disgyblion yn effeithiol gyda gweithgareddau penodol a sesiynau cefnogi, lle bo'n briodol. Er enghraifft, maent yn trefnu gweithgareddau buddiol am y mislif ar gyfer grŵp o ddisgyblion ar draws y ffederasiwn.

Mae athrawon yn llunio proffiliau un tudalen defnyddiol ar gyfer disgyblion ADY yn effeithiol, sy'n cynnwys diddordebau disgyblion a disgrifiad o'r hyn sydd yn rhoi cymorth iddynt llwyddo. Mae staff yn olrhain cynnydd disgyblion sydd ag ADY yn ofalus drwy graffu ar eu cynnydd mewn rhaglenni cymorth, craffu ar waith a thrwy gynnal trafodaethau proffesiynol rheolaidd. O ganlyniad, mae ganddynt ddealltwriaeth gadarn o'r cynnydd mae dysgwyr sydd ag ADY yn ei gyflawni.

Mae'r staff yn addasu'r ddarpariaeth yn gyson wrth ddiwallu anghenion disgyblion ar draws yr ysgol. Er enghraifft, ar ôl dadansoddi holiadur lles disgyblion, cynlluniwyd prosiectau i dargedu diddordebau bechgyn fel tasgau animeiddio a thema yn seiliedig ar amaethyddiaeth. Fodd bynnag, ar y cyfan, cyfyng yw dylanwad disgyblion ar yr hyn maent yn ei ddysgu. Mae'r grwpiau fel y cyngor ysgol yn dechrau dylanwadu ar drefniadau'r ysgol, er enghraifft wrth i gynrychiolwyr 'Cymry i'r carn' ddewis cerddoriaeth Gymraeg i'w chwarae o amgylch yr ysgol.

Mae gan yr ysgol drefniadau buddiol ar gyfer addoli ar y cyd, sy'n cynnwys cyfleoedd i ddisgyblion fyfyrion dawel a moli trwy gân. Maent yn gwneud defnydd effeithiol o dechnoleg er mwyn cynnal gwasanaethau ar y cyd rhwng disgyblion y ddwy ysgol yn y ffederasiwn sy'n cefnogi eu datblygiad moesol yn gyson. Mae staff yn hybu gwerthoedd fel parch ac empathi yn llwyddiannus, er enghraifft wrth gyflwyno pwmpenni gwahanol er mwyn sbarduno trafodaeth am ddathlu amrywiaeth. Fodd

bynag, nid ydynt yn hyrwyddo dealltwriaeth disgyblion o hawliau plant yn ddigon cyson.

Mae gan staff ymwybyddiaeth gadarn o'r broses ar gyfer adrodd ar faterion diogelu. Mae'r ddwy ysgol yn cydweithio'n agos gyda swyddog ymgysylltu teuluoedd yr awdurdod lleol i fonitro prydlondeb a phresenoldeb disgyblion.

Arweinyddiaeth a rheolaeth

Mae gan y pennaeth weledigaeth glir ar gyfer yr ysgol sydd wedi ei seilio ar bedwar diben y Cwricwlwm i Gymru. Caiff ei chefnogi gan dîm o arweinwyr ganol a llywodraethwyr cydwybodol. Gyda'i gilydd, maent yn gosod cyfeiriad strategol pendant ar gyfer ysgolion y ffederasiwn. Maent yn llwyddo i greu a chynnal ethos cryf o gydweithio. O ganlyniad, mae holl staff y ffederasiwn yn ystyried eu hunain yn aelodau o un tîm.

Mae'r corff llywodraethol yn gweithredu fel cyfaill beirniadol sy'n cefnogi a herio'r staff yn effeithiol. Mae llywodraethwyr yn sicrhau bod yr ysgol yn hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach yn effeithiol, er enghraifft drwy sicrhau mai dim ond ffrwyth mae disgyblion yn eu bwyta yn ystod amser byrbryd. Maent yn gwneud penderfyniadau am wariant yn briodol, er enghraifft wrth flaenoriaethu cyllid i greu ardal tu allan fel estyniad i ddsbarth y disgyblion hynaf.

Mae arweinwyr yn dyrannu cyllideb i gefnogi blaenoriaethau strategol yr ysgol yn addas, er enghraifft er mwyn gwella medrau Cymraeg disgyblion wrth iddynt ddychwelyd i'r ysgol yn dilyn y pandemig. Gwneir defnydd effeithiol o grantiau i wella deilliannau disgyblion. Er enghraifft, defnyddiwyd rhan o'r grant 'gaeaf llawn lles' i fuddsoddi mewn adnoddau pêl-rwyd, a chyfran o'r grant 'recriwtio, adfer a chodi safonau' i adnewyddu llyfrgell yr ysgol. O ganlyniad, mae disgyblion yn datblygu agweddau cadarn at gadw'n heini a darllen.

Mae arweinwyr yn magu a datblygu perthynas waith gynhyrchiol gyda phartneriaid amrywiol. Mae ganddynt brosesau trosglwyddo cadarn gyda'r cylch meithrin sydd wedi ei leoli ar safle yr ysgol. Mae staff yn rhannu gwybodaeth ddefnyddiol gyda rhieni. Er enghraifft, gwneir defnydd effeithiol o system ddigidol ddiogel ar-lein i rannu ffotograffau, fideos a darnau o waith, ar gyfer disgyblion a grwpiau unigol ac ar draws ffederasiwn. Maent yn darparu gwybodaeth i rieni am yr hyn y gallent ei wneud er mwyn cefnogi dysgu eu plant, er enghraifft drwy gynnig syniadau ar sut i gyfoethogi sesiynau darllen gartref. Yn ystod nosweithiau agored a ddarperir ar gyfer rhieni, mae staff yn rhannu rhestr o awgrymiadau defnyddiol er mwyn annog rhieni i siarad â'u plant am agweddau gwahanol o'u gwaith.

Mae gan yr ysgol nifer o bartneriaethau cynhyrchiol yn y gymuned leol. Er enghraifft, maent yn cydweithio'n rheolaidd gyda Chanolfan y Celfyddydau Aberystwyth er mwyn cyfoethogi profiadau creadigol disgyblion. Mae disgyblion yn cydweithio ag aelodau'r gymuned leol wrth ofalu am ieir yr ysgol. Trwy hyn, maent yn datblygu medrau gwranddo a siarad Cymraeg yn effeithiol gyda'i gilydd ac oedolion.

Mae'r arweinwyr yn sicrhau bod diwylliant o ddiogelu yn amlwg trwy'r ysgol, er enghraifft drwy sicrhau bod yr holl staff yn gwybod sut i ymateb i bryderon amddiffyn plant.

Mae prosesau hunanwerthuso'r ysgol wedi eu sefydlu'n gadarn dros amser, ond oherwydd COVID-19 bu'n rhaid oedi rhai o'r gweithgareddau am gyfnod. Yn ddiweddar, ar ôl cyfnod ansefydlog o ran staffio a'r pandemig, mae arweinwyr wedi cwblhau gweithgaredd hunanwerthuso ffederasiwn cyfan o dan yr ymbarél 'myfyrio, ail gydio a thanio', sy'n cynnwys gweithgareddau craffu ar lyfrau. Maent yn adnabod llawer o gryfderau a meysydd i'w datblygu yn gywir. Fodd bynnag, nid yw'r holl ystod o weithgareddau sicrhau ansawdd wedi ailgychwyn hyd hyn.

Mae arweinwyr yn trefnu ystod eang o weithgareddau dysgu proffesiynol ar gyfer staff. Er enghraifft, o ganlyniad i ystod o hyfforddiant technoleg gwybodaeth a chyfathrebu (TGCh), mae athrawon yn trefnu bod disgyblion yn cael cyfleoedd i ddefnyddio technoleg yn fwy hylaw. Yn ddiweddar, wrth gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru, mae arweinwyr wedi mireinio arlwy'r ddarpariaeth ar gyfer disgyblion yn fuddiol drwy gyflwyno sesiynau Ffrangeg. Mae arweinwyr yn cefnogi staff i ddatblygu eu harferion, ac yn herio tanberfformiad yn effeithiol, lle bo'n addas.

Gan fod yr ysgol wedi ei ffedereiddio gydag Ysgol Penrhyn-coch, mae'r pennaeth yn treulio canran o'i hamser ar y ddau safle, gydag ychydig o aelodau staff eraill hefyd yn dysgu neu'n cefnogi yn y ddwy ysgol. Yn ogystal, mae'r holl athrawon yn cydweithio'n agos i gynllunio profiadau dysgu ar gyfer disgyblion ar draws y ffederasiwn ac yn cyfrannu at drafodaethau proffesiynol fel un tîm yn rheolaidd.

Sail dystiolaeth ar gyfer yr adroddiad

Cyn yr arolygiad, bu arolygwyr:

- yn dadansoddi deilliannau o'r holiadur i rieni a holiadur i ddisgyblion, ac ystyried barn athrawon, staff a'r corff llywodraethol/aelodau'r pwyllgor rheoli' trwy eu hymatebion i'w holiadur

Yn ystod yr arolygiad, bu arolygwyr:

- yn cynnal cyfarfod â rhieni i glywed eu barn am yr ysgol a'i heffeithiolrwydd
- yn cyfarfod â'r pennaeth, y llywodraethwyr, uwch arweinwyr ac arweinwyr canol ac athrawon unigol i werthuso effaith gwaith yr ysgol
- yn cyfarfod â disgyblion i drafod eu gwaith, gwranddo arnynt yn darllen a chael eu barn am agweddau amrywiol ar eu hysgol
- yn cyfarfod â grwpiau o ddisgyblion mewn rolau arwain, fel cynrychiolwyr y cyngor ysgol a'r pwyllgor eco
- yn ymweld â sampl eang o ddosbarthiadau, gan gynnwys grwpiau cymorth dysgu, a'r ganolfan adnoddau arbenigol (lle y bo'n briodol), ac yn ymgymryd ag amrywiaeth o deithiau dysgu i arsylwi disgyblion yn dysgu ac i weld staff yn addysgu mewn amrywiaeth o leoliadau, gan gynnwys ystafelloedd dosbarth, grwpiau cymorth (lle y bo'n briodol), ac mewn ardaloedd awyr agored
- yn ymweld â'r ganolfan adnoddau arbenigol yn yr ysgol i weld dysgu'r disgyblion (lle y bo'n briodol)
- yn arsylwi ac yn siarad â disgyblion amser cinio ac amser egwyl, ac mewn sampl o glybiau ar ôl ysgol
- yn mynychu gwasanaethau ac addoli dyddiol ar y cyd
- yn edrych yn fanwl ar brosesau hunanwerthuso'r ysgol
- yn ystyried cynllun gwella'r ysgol ac yn edrych ar dystiolaeth i ddangos pa mor dda roedd yr ysgol wedi bwrw ymlaen â gwelliannau a gynlluniwyd
- yn craffu ar amrywiaeth o ddogfennau'r ysgol, gan gynnwys gwybodaeth am asesu a chynnydd disgyblion, cofnodion cyfarfodydd staff a'r corff llywodraethol, gwybodaeth am les disgyblion, gan gynnwys diogelu disgyblion, a chofnodion hyfforddiant a datblygiad proffesiynol staff

Ar ôl yr arolygiad ar y safle a chyn cyhoeddi'r adroddiad, fe wnaeth Estyn:

- adolygu canfyddiadau'r arolygiad ochr yn ochr â'r dystiolaeth ategol gan y tîm arolygu er mwyn dilysu, safoni a sicrhau ansawdd yr arolygiad

Copïau o'r adroddiad

Mae copïau o'r adroddiad hwn ar gael gan yr ysgol ac ar wefan Estyn
(www.estyn.llyw.cymru)

Lluniwyd yr adroddiad hwn yn unol ag Adran 28 Deddf Addysg 2005.

Cymerwyd pob rhagofal posibl i sicrhau bod y wybodaeth yn y ddogfen hon yn gywir adeg ei chyhoeddi. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu sylwadau ynglŷn â'r ddogfen hon/cyhoeddiad hwn at:

Yr Adran Gyhoeddiadau

Estyn

Llys Angor, Heol Keen

Caerdydd

CF24 5JW neu drwy anfon e-bost at <mailto:cyhoeddiadau@estyn.llyw.cymru>

Mae'r cyhoeddiad hwn a chyhoeddiadau eraill gan Estyn ar gael ar ein gwefan:
www.estyn.llyw.cymru: [Estyn](#)

© Hawlfraint y Goron 2022: Gellir aildefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y caiff ei aildefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl yr adroddiad penodol.

Dyddiad cyhoeddi: 28/11/2022